

Johann Quistorp Johann Cröchel

Disputatio Theologica De Iuramentis

Rostochii: Kilius, 1643

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn738015024>

Druck Freier Zugang

Verf.: P. Dreier

Joh. Christop/a
R. U. theol. 1643.

24

DISPUTATIO THEOLOGICA
De
JURAMENTIS.

Quam
Trinuno favente Numine
Consensu & Suffragio veneranda facultatis Theo-
logicae in inchoata Universitate Rostochiensis.

SUB PRÆSIDIO

Viri admodum Reverendi, Clarissimi, atq; Excellentissimi

Dn. JOHANNIS QUISTORPII,
S. S. Theologiæ Doctoris & Professoris celeberrimi,
ejusdemq; facultatis Senioris meritissimi, p. t. Decano
spectabili, & ad D. Mariæ Ecclesiastæ vigilantissimi,
Fautoris & promotoris sui summo observan-
tiæ cultu prosequendi.

Publicæ ventilationi subijciet

Autor & Respondens

JOHANNES CRÖCHELIUS,
Huso Holfatus.

*die 29. Aprilis in aroaterio majori
horis matutinis.*

ROSTOCHII,
Typis NICOLAI KILII, Acad. Typogr.
ANNO M. DC. XLIII.

1643

VIRIS

Amplissimis & Consultissimis

DN. BOCATIO FEDDERO,
 DN. CASPARO DANCKWERTH, Med. D.
 Reipubl. Hufanæ Consulibus gravissimis.

UT ET

Spectatissimis, & Prudentissimis

DN. TITO AXENIO,
 DN. JOACHIMO GIESENIO,
 DN. CONRADO WIEN.

Cæterisq; ordinis Senatorij Viris, de Republicâ
 patriâ optimè meritis & laudatissimis, Mœcenati-
 bus ac Patronis suis ætatem suspiciendis.

S. & O.

Quam propenso & benevolo in Meos quos revereor adeoq; me
 ipsum animo sitis, abunde ut recte recordor, testati estis, qui
 partim eximiâ vestrâ humanitate, partim meritis non exiguis id
 effecistis, ut ad summam Vestri observantiam jam à teneris me
 provocatum esse censeam. Veneraretur sane tam præclare meri-
 tos generosa antiquitas jam aris & columnis, jam numerosis car-
 minibus & aliâ ratione: ego vero eâ qua possum erga vos me gra-
 tum ut praberem, vestrig; favoris verticem consequerer ipsa mihi
 persuasit pietas. Ma Hi hac vestrâ in me benevolentia Viri hono-
 ratissimi patimini me Vobis satisfacere in eo, quod omnibus votis
 expeto, hoc est, ut indicium hoc grati animi non sit ingratum eis,
 quibus ut digni sunt cultum & perpetuam habeo venerationem, o-
 mniaq; à Deo precor fausta & felicia. Valere (nam pluribus præ-
 fari pagina non permittit) Valete inquam quam felicissimè, & hac
 qualia qualia in gratitudinis & observantia monumentum Vobis
 demisse & officiosè oblata & consecrata esse arbitramini.

JOHANNE CRÖCHELIO.
 A. & R.

ΣΥΝ ΘΕΩ.

THESIS I.

Si à mendaciis & fraudibus quibusvis omnes abhorrent homines justitiæ & veritatis, uti debebant, studiosi essent, neq; juramentis neq; legibus, quibus malitia refrænatur opus haberemus. Quemadmodum autem bonæ leges sæpe ex malis moribus originem trahunt, ita obmendacia & fraudes juramenta introducta esse certum est, de quibus disquisitionem aliquam *Theologicam* instituere nobis hac vice animus est, & quidem duplici consideratione absolvendam: Una *præliminari seu proæmiali* sedem disciplinarem & prædicamentalem; altera *principali* ipsum θεῶν expendente, cum utraq; faciliori ipsius thematis cognitioni inserviat.

2. Juramentorum *sedes disciplinæ* est partim *jurisprudentiæ*, quatenus ea circa περὶ ἕξιν juramentorum quotidie in foro occurrentem occupata est: partim *Ethica* quando circa veritatem occupatur, imprimis quomodo illa ῥηµατικῶς proferatur ratione modi *absolutè* citra adjectionem juramenti & *respective seu restricte magis* cum restrictione ad juramentum & invocationem DEI, ut sit veritatis testis & mendacii vindex. Maxime *Theologia* omnium illorum, quæ jCci & Ethici de juramentis tradunt norma. Est enim juramentum species cultus divini, invocationis & confessionis, illum esse verum Deum per quem juramus.

Es. 19.18.6.
45.23.0.68
v.16.

3. In specie autem observandum, ubi de juramentis agatur, cum in *Scriptura* tanquam unico *Theologiæ* principio, tum in *August.* confessione tanquam publico *orthodoxæ Theologiæ* symbolo.

4. Quod ad *Scripturam* de juramentis agi dicimus in II. præcepto Decalogi tanquam in propria sede, Verba ita sonant.

לֹא תִשָּׂא אֶת־שֵׁם־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹן. Ubi fut. 2. Exod.20.7

☩☩☩ Radix ☩☩☩ observanda venit. Illa enim cum Esa. 3, 7. in
specie pro jurare accipiatur, inde colligimus in hoc præcepto in-
terdici (1.) in genere divini nominis abusum quovis modo. (2.) in
specie qui male jurando cōmittitur, cum per nomen Dei jurandum
sit Deut. 6. 13. Ideoq; Mosche II. præceptum repetens hæc duo con-
jungit, *nomen Dei profanare & per nomen Dei perfidum juramentum
dicere.* Unde & pleriq; Theologi explicationi II. præcepti doctri-
nam de juramenti exemplo B. Lutheri adjungere solent.

5. Quoad *Aug. confessionem* agit illa de juramenti in articulo
XVI. de rebus civilibus, cujus *ſc̄is* approbat & confirmat legiti-
mas ordinationes civiles, esse bona opera Dei, *Christianis licere Ma-
gistratus gerere, exercere judicia, &c. jusjurandum postulantis
Magistratibus dare &c.* à *ſc̄is* autem Anabaptistas damnat, qui
hæc civilia officia Christianis interdiceret ausi fuerunt.

6. Juramenti *ſedes Prædicamentalis* est *Actio*: definitur eni-
per verba actionem significantia ut postea patebit in definitione.
In Categoria autem Actionis ponitur juramentū, si *modum* spectas
directe tanquam actio immanens habens suum objectum quo ter-
minatur, licet nullam in eo mutationem efficiat ut transeuntes: si
gradum ut *ſpecies ſpecialiſſima*, cum plures species sub se non con-
tineat.

7. *Considerationem Proamiam* sequitur *Principalis* quæ est
vel *Nominalis* vel *Realis*. Illa alias *ὀνομαστικὴ*; hæc *πραγμα-
τικὴ* nomine venit.

8. *Consideratio Nominalis* concernit Etymologiam, Homo-
nymiam & Synonymiam. Illa Thematis originem; ista variam ſi-
gnificationem & distinctionem; hæc diversam nuncupationem
attendit.

9. *Originem* quod attinet, alii derivant juramentum à *jure man-
nente*, quæ enim juramus ea firma & immota debent esse: alii ma-
gis allusivè quam verè hic *compositionem* quærunt, qui derivant à
justitiâ mentis; At cur tum non potius dicendum juramentia, quem-
admodum amentia, dementia? cur à mente potius quam à
mento? Mentum nihil ad hanc significationem facere dices. Quid
ergo mens ad munimentum, nutrimentum, velamentum, leni-
mentum,

Valla l. 6.
Eleg. e. 37.

mentum, medicamentum & hujusmodi plura? Rectius ergò juramentum sua origine vocem simplicem esse dicimus à jurando deductam, & talia nomina assumpsisse syllabam tum cum antea sexiverint in men, ut juramen, lenimen, munimen &c. pro quibus postea additâ syllabâ tum dixerunt juramentum, lenimentum, munimentum &c.

10. Significatio vocis juramenti non est una. In sacris enim notat. (1.) ὑπερβολικῶς quamvis promissionem infallibilem, ut Psal. 110. 4. Juravit Dominus, & non patietur eum: Tu es Sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedeck i. e. filio suo æternum sacerdotium sanctè pollicitus est. (2.) Μετονομαστικῶς, fedus aut pactioem juramento confirmatam Gen. 26. 28. votum Num 30. 3. (3.) Συνοδοχικῶς totum Dei cultum, Jer. 4. 2. cap. 12. 16. confer omnino Rom. 14. 11. quia juramentum est species cultus divini Esa. 45. 22. & 48. 1. Exsecrationem insolemni juramento adhiberi solitam tanquam alteram juramenti partem. ut Esa. 65. 15. Relinquetis nomen vestrum יהוה ברוך in juramentum id est exemplum iræ Dei ponemini, ut omnes jurantes dicant; Ita mihi non accidat tale malum uti illis accidit. (4.) Γενικῶς, quasvis affirmaciones & obtestationes civiles, apud omnes fere nationes receptas, cum collatione rei alicujus certæ & manifesta, seu etiam charæ & veneratione nostra dignæ: Unde Josephi per vitam Pharaonis jurantis hæc mens fuit illud quod assevero tam certum est, quam certum est Regem meum vivere, aut me hunc salvum velle, confer 1. Sam. 1. 26. cap. 17. 55. cap. 25. 26 1 Cor 15. 31. Sic & Petronius in Satyrico aut vir ego liberq; non sum, aut noxio sanguine parent abo injuria mea. & Terent. in Eunucho. Unde & Germani. So wahr ich lebe / so wahr ich ein redlicher Kerl bin. (5.) εὐδικῶς καὶ ἐχοχῶς Dei invocationem in testem ditorum aut factorum, quam hic attendimus.

11. Pertinent huc juramentorum distinctiones, quarum à variis variæ traduntur; nos præcipuas ad hanc unicam referemus. Omne juramentum est vel assertorium vel promissorium. Assertorium est, quo asseveratur, aut negatur aliquid de re præsentis aut præteritæ. Estq; vel voluntarium quod inter privatos extra judicium præstat

Gen. 42. 25

Petron. in Sat. p. 33. Terent. in Eunucho.

Scharf. in
Lex jur.

statuuntur in conventionibus, contractibus, pactis &c. sic dictum quia præstare cuique liberum est; vel delatum & necessarium quod iudex in iudicio & controversiis partibus defert, sic dictum quia sine gravissimis causis recusari non potest. Hoc secundum Ictos in triplici est differentia: aut enim est *suppletivum*, quod à iudice deferitur in defectum probationum; aut *purgativum* quo se quis purgat de conscientia; aut *in litem necessarium* quando æstimatur lis ex affectione jurantis. *Promissorium* futurorum est: Hujus autem quoddam est vel *voluntarium*; quoddam *coactum*: Quoddam suscipitur ratione objecti de re impia, illicita, impossibili dubia & incerta: quoddam de re possibili, licita iusta & bona.

Gen. 21. 28.

12. *Æquivalens appellatio* multiplex est pro varietate linguarum. Hebræis dicitur יְרַבֵּץ vel in sam. יְרַבֵּץ descendunt hæc nomina à יְרַבֵּץ juravit, quamvis enim est conjugat. *Niphal* seu passiva, neutralem tamen obtinet significationem, ut intelligas *juramenta fieri cum passione quadam*, illorumque esse juramenta præstare, qui à magistratu coguntur: primam origine sumuntur à יְרַבֵּץ quod septem significat ut intelligas juramentum sacrum esse, sive olim VII. testes in juramenti adhibitos esse, quemadmodum Abraham

Regi Abimelech in Berseba jurans septem agnos statuit, quas eidem dedit in confirmationem juramenti & fædoris initi. Græcis ὄρκιον quod alii derivant ab ἔργον i. e. tanquam in carcere cohibeo. Nam ὁ ὀμνύων καὶ εἰργνύται; πῶς οἷς ὀμολογεῖ: alii ab ὄρμιον Terminus, limes, juramentum enim est terminus, quo controversiæ finiuntur & ipsi jurantes ὀρίζονται i. e. intra limites continentur, ut

Plaut. in
Cistell. 4.
p. sc. 1.

non possint aliud, quam quod ὀμολογητικῶς jurarunt. Latinis præterea dicitur jurandum, jusjurandum, Sacramentum, quia per rem sacram seu Deum ipsum juramentum fieri solet, & hæc vox olim εἰδικῶς juramentum militare significabat, quo milites in verba Imperatoris sui jurabant, se omnia passuros, aufurosque qui verò illud non præstiterant legitimi gladiatores non videbantur. Videatur Petronius in Satyrico & juvenalis qui juramentum pro ipsis militibus posuit. *Premia nunc alia atque alia emolumenta notemus Sacramentorum* i. e. militum juramento adactorum Germanis citta Eyd / Endschwur / Stuch / quæ posterior tamen vox potius execrationem, quam juramentum significat.

Petron. p.
21. & Juv.
super eundem locum
juven. Sat.
16.

13. His

13. His possumus addere *περὶ ὁμοῦ* s. *conjugatum* quod est participium *juratus* in voce passiva actionem significans, quemadmodum circumspectus est, non qui circumspicitur, illum enim conspicuum appellamus; sed qui in omnem partem Jani instat, spectat: sic & *juratum* dicimus illum qui juravit, ut iudex juratus, testis juratus, h. e. jurejurando astrictus, se nihil contra quod verum esse sciat dicturum: *Injuratum* qui non juravit, ut civis in juratus.

Schard. in
Loc. jur.
Valla. l. l. 1.
El. c. 30.

14. Hucusq; Tractatio *Nominalis*: nunc ad *Realem* accedimus, in qua partim *essentiam* partim *existentiam* scrutabimur; hac illi pramissa, ne frustra laboremus in consideranda rei quidditate quæ forte non datur.

15. *Existentia* considerari potest tum *absolute* quod sint juramenta, tum *relative*, quando, quomodo & ubi cæperint.

16. De priori non est, quod in re tam clarâ multum laboremus. Dari enim juramenta & semper omnibus ferè populis in usu fuisse testatur. (1.) *Scriptura tam V. quam N. T.* dictis & exemplis id ipsum abundè confirmans. (2.) *Ratio* eorum necessitatem dictitans. (3.) *Consensus Scriptorum Ethnicorum*, qui multa lectu jucunda & memoratu digna de juramentis eorumq; variis ritibus & religiosis observationibus posteritati reliquerunt.

17. *Relative* autem existentiam juramentorum explorare puta *Tempus* quando esse cæperunt. *Modum* quo cæperunt: & *Locum* ubi cæperunt, nostrarum virium non esse fatemur, sed potius ea ob ventustatis injuriam, quæ ut Varro inquit, multa tollit, pauca non depravat, vix in lucem proferri posse duco. Nam & antiquissimis Abrahamæ temporibus juramenta in usu fuisse constat ex Gen. 14. 22. cap. 21. 23. cap. 24. 9.

18. *Existentiam* sequitur ipsa *Essentia* definitione aliqua evolventa. *Juramentum* est *actus assumptionis divini nominis*, quâ homo *juxta Dei ordinationem in rebus dubiis illum tanquam testem eorum, quæ dicit aut promittit invocat, in veritatis testificationem & litium decisionem.* Genus hic ponitur remotum & proximum; Illud ad *l. i. System.* majorem perspicuitatem: Hoc (assumptio nominis divini) quam *Log. scilicet.* vis etiam *συωνύμως* pro juramento ponitur Esa. 3. 7. Si Heb. te- *post. c. 2.*

atum

xtum confulas 2. Cor. 2. 1. tamen quia & extra juramentum nomen Dei assumitur Genus juramenti rectè dicitur. Differentia sumitur à Causa Effic. Subjecto, Objecto, formali ratione, & fine. De singulis ordine.

19. *Causa efficiens principalis seu Autor juramentorum est ipse Deus, nusquam quidem in lege simpliciter mandando.* Est enim juramentum ex eorum numero, quæ non tanquam per se bona & simpliciter licita, sed ex hypothesi ob controversiarum finem sunt mandata & expetenda, quemadmodum usura & divortium Judæorum non per se bona sunt, cum illud propter inhumanitatem nostram, hoc ob duritiem cordis dicente Christo concessum sit. *Matth. 19. 8. Sed modum & certas formulas præscribendo* Deut. 6. 13. c. 10. 20. Exod. 22. 11. Jer. 4. 2. *præcedendo* Gen. 22. 16. Esa. 45. 23. Jer. 22. 5. c. 51. 14. Eze. 33. 11. *Sanctorum exempla in verbo suo proponendo* Gen. 14. 22. Gen. 21. 24. c. 24. 37. c. 50. 25. Jos. 9. 15. 1. Sam. 20. 3. 2. Cor. 2. 1. 1. Thes. 5. 27. *Angelorum* Dan 12. 7. Apoc. 10. 6. *perjuria & juramenta Idololatricæ prohibendo* Lev. 19. 12. Jos. 23. 7. Jer. 5. 7. c. 12. 16. *legitimè jurantibus benedictionem promittendo* Jer. 12. 16. Psal. 15. 4. 5.

20. *Minus principalem seu causam juramentorum impellentem dicimus in juramentis judicialibus & necessariis Magistratum,* quando Judex ex aliis documentis veritatem non perspiciens alterutri litigantium judicialiter juramentum defert, ex mandato Dei Exod. 22. 8, 11. & inevitabili necessitate Heb. 6. 16. Non tamen ad jurandum cogere potest quem certo pejuraturum prævidet, imprimis si tanquã oculatus testis certiora hujus vel illius rei fundamenta habeat; sic enim ad jurandum cogere est ad mentiendum cogere, peccato & profanationi divini nominis quam impedire potuisset, ansam dare. Vide gravius quid dicentem Petrum Gr. Tholosan. lib. 36. syntagm. c. 23. num. 3. Quod tamen non valet ubi saltem suspicio est de perjurio, modo sufficiens præcesserit admonitio, & lites aliter finiri nequeant. *In extra judicialibus proximi dubitationem & adjurationem,* quando proximus rem dictam aut promissam in dubium vocat, ideoq; ut de re certior fiat, juramentum per Deum exigit; qualia juramenta alias *privata* dicta, si sobrie reverenter sancte & necessariis rebus adhibentur, non damnamus, cum Sanctorum exemplis fulsiantur Gen. 24. 3. cap. 31. 54. c. 50. 25. Ruth,

Luth. 3. 13. Iustæ enim necessitati ad proximi ædificationem promovendam hæc omnia serviebant.

21. *Materia* juramentorum est vel *in qua* vel *circa quam*; illa subjecti, hæc objecti nomine venire solet.

22. *Subiectum* juramentorum facimus (1.) *Non Deum*, is enim ut summè verax fallere nescit ex impotentia fallendi absolutà, adeo ut divinas asseverationes nullis juramentorum confirmationibus indigere & omnia verba Dei quo ad certitudinem quasi juramenta esse credamus. Quod autem Deus nihilominus sæpissime promissionibus suis juramēta addiderit (jurando per se ipsum quia se majorem non habet, per quem juret) infirmitati nostræ de Deo ex hominum moribus judicare solitæ consulere voluit, ut si non promittenti saltem juranti crederent mortales ab assensione alieni.

(2.) *Nec Angelos* cum & apud eos omnis fraus exulet, non ob impotentiam fallendi absolutam, sed ob potentiam non fallendi per naturam, quam habent ex gratiâ creationis jam verò a deo in veritate confirmatam, ut fallere non possint, quamvis tamen & illi aliquando jurasse leguntur, ut tanquam veri

Φιλάυθροισι nostram imbecillitatem sublevarēt, nec ullam dubitationi materiam relinquerent. (3.) *Sed solum hominem*: quippe qui solus amissâ, cheu, concreatâ justitiæ originalis integritate quotidie à Diaboli, carnis, & prævæ voluntatis suggestionibus, ad quasvis lites & fraudes impellitur, ut sæpe vix nisi gravissimarum per Deum adjurationum interventu decidi, aut veritas exigi queat. Ad quæ vitia utut omnes homines proni inveniuntur, non tamen omnibus promiscue juramentum deferendum, sed ab eo tanquam actu religioso excludendos esse censemus

(1.) *Furiosos*, quia omni judicio carent, nec ullum negotium recte gerunt, unde & apud Ictos pro absentibus habentur. (2.) *Pueros & sano rationis usu destitutos*, quippe qui inter res licitas & illicitas, possibiles & impossibiles non magis ut furiosus distinguere sciunt, nec verum eorundem finem intelligunt. (3.) *Ebrios* quorum nec lingua, nec mens officium facere solet, unde veteres juramenta mane potius fecisse colligimus ex Gen 26. 31. (4.) *Perjuryi semel damnatos*. Nam qui semel pejeravit, ei credi postea, etiamsi per plures Deos juret, non oportet. (5.) *Infames stigmaticos & in manifestis sceleribus aliquoties deprehensos*,

Gen 22. 16.

Es. 45. 23.

Jer. 44. 26

Dan. 12. 7.

Apoc. 10. 6.

P. Gr The.

l. 50. c. 7. 8. 6.

Cic. pro

Rab.

B

fos,

fos, quid mirum enim si illi qui crebro flagitiorum usu & haud de-
lenda infamiâ jam prorsus obduruerunt, se sui similes in hoc actu
præbeant, & juramentorum sacra risum jocumq; faciant. ?

23. *Bona ergo fidei personâ* juramenta sunt deferenda, maximè
qui habent *timorem Dei & pietatem*, nisi enim ita assumatur no-
men Dei, in vanum assumitur. Dico *maximè* quia urgente neces-
sitate non excludimus. (1.) *De perjurio suspectos* Judex enim ordine
juris id exigente, ut tali juramentû deferatur, si Deo rem omnem
committat, & suspectum quanta juramenti vis sit, admoneat, ve-
ram perjurii occasionem præbuisse dici non potest. (2.) *Nec Idolola-
trâs qui per Deos alienos juramenta deponunt*, ut si Gentilis juret
per Jovem, Herculem, &c. Turca per Mahometem Alcoranum,
Pontificius per omnes sanctos; talia juramenta utiq; admittenda
sunt, quamvis n. per verum Deum non fiunt, sufficit quod religio-
nem incutiant, qui se legitimè jurare persuasum habent. Unde
& Jacob Labanis juramentû factum per Deum Nahor, qui tamen
gentilis erat Jos. 24. 2, 3. ex opinione Labanis ratum censuit, suoq;
juramento per verum Deum quem appellat *timorem Isaac*, re-
spondit: nec dubium est, quin & Judæi quoties in lib. I. Maccab.
cum Romanis aut aliis pacem firmarunt, quibus per verum Deum
jurarunt, illos per falsos Deos jurantes audiverint, cum hic non
tam causa formalis, quam finalis & jurantis *deus* spectanda.

Deut. 6. 12,
13.
Gen 31. 53.
54.

24. Objectum seu Materia circa quam juramentorum est res
controverfa, de qua juramentum suscipiendum. Illa autem hæc
(1.) *Vera*. Nam qui Deum mendacii testem facit, gravissimam Dei
penam incurrit Prov. 12. 22. Ps 5 7. (2.) *Certo cognita* de quibus e-
nim ipsi dubitamus, de iis neq; aliis certi quid affirmare possumus.
(3.) *Licita* Nam de illicitis rebus & in lege Dei prohibitis jurare,
est Deum illarum approbatorem facere. (4.) *Possibilis* De impos-
silibus enim ad quæ nemo obligatur, qui jurat, ille Deum & ho-
mines ludibrio habet. (5.) *Gravis, necessaria & utilis*; ut sc. in Rei-
publicæ vel Proximi utilitatem suscipiatur juramentum. Qui enim
ad quamvis rem leviculam tam leviter & faciliter jurant, nomine
Dei religiose, reverenter, & pie in sermone non utuntur.

25. Duo hic circa Objectum notanda veniunt. *Unum an que-
vis juramenta jurantem in conscientia ita obligent, ut necessario
fins*

*sint servanda? De hac qu. iudicium feratur ex objectis. Alia sunt
 de rebus veris, certo cognitis, licitis, possibilibus, gravibus, necessariis
 & utilibus, qualia servanda esse docent rationes & Sanctorum ex-
 empla; sive facta sint amicis, sive inimicis, sive fidelibus sive infidelibus,
 quibus si non serventur perfidiam Deus graviter punire solet, ut
 videre est ex lamentabili exemplo Saulis ejusq; posterorum & Ulla-
 dislai Regis Hungariæ, Amurathi Turcarum Imperatori factus
 non servantis, sive hæreticis quamvis enim Magistratus est hæreti-
 cos coercere, non tamen tum id fieri debet quando promissio cum
 juramento interposita est, quæ certe violari non debet. Ideoq;
 Pontificii Patres Constantienses à gravi peccato absolvere non
 possunt, quicquid etiam prætendant eos Johannem Hufi ut hære-
 ticum non potuisse dimittere, quia jam in eorum potestate erat. At
 data fide publicâ ad eos venerat, & sic illum non habebant in po-
 testate sua, Venerat quippe promisso & iurejurando fretus alio-
 qui non venturus. Sive vi metuq; sint extorta modo res sit licita &
 possibilis, quamvis enim fiunt talia juramenta animo invito ratio-
 ne principii extrinseci, voluntaria tamen sunt ex parte tum finis
 tum principii intrinseci. h. e. voluntatis liberè eligentis id, quod
 melius est, pro ratione temporis ac loci, adeoq; sic mixtè agitur,
 secundum quid coactè, secundum quid liberè, & quidem in re li-
 cita & possibili. Sive dolo & fraudibus: non enim hic tam animum
 deferentium, quam jurantis intentionem attendendam esse lauda-
 bili facto docuit Heros Josua. Sive etiam cum damno nostro & rei
 familiaris jacturâ sint conjuncta: sciebat hoc David qui Saulo jura-
 mentum dederat se semen ejus non deleturum, ideoq; potius cum
 vitæ periculo Simeum & alios Sauli posteros ferre voluit, quam
 juramentum irritum reddere, & nomini Dei per quod juraverat,
 suam incolumitatem præferre. Alia juramenta sunt de rebus falsis,
 incertis illicitis, impossibilibus, levibus & inutilibus, quæ ut fieri non
 debent, ita si facta sunt, conscientiam non obligant, sed retrahi
 possunt: sive vi metuq; sint extorta: sive dolo & fraudibus: sive ex
 errore, infirmitate, aliisq; illicitis affectibus facta. Vide Davidem
 rescindentem juramentum de excidio Nabal, de Simeci confer-
 vatione ob dictum Exod. 12. 18. quem utinam secuti essent Sephta
 & Herodes qui gravia & atrocia facinora sub specie juramenti,
 quod*

2. Sam. 21.

Jos. 9.

1. Sa. 24. 22.

2. Sam. 16.

& 19.

1. Sa. 25. 32

1. Reg. 2. 8. 9

quod ut de re illicita factum ita rescindi debuisset, commiserunt!
Valeat ergo in talibus casibus Regula illa. *Quod male juratur pejus
servatur, & impia est promissio quae cum scelere adimpletur.* Neq;
hic *Papa Romanus relaxandi & dispensandi potestatem habet.* Quam
sibi etiam in legitimis juramentis vendicat: exemplo est nobis *Za-
charias*, qui Francos quo suo Regi astricti erant, sacramento solvit,
Regem deiecit & Pipinum in ejus locum surrogavit. Aut enim cau-
sa justa est aut injusta: *Si justa* nullius hominis auctoritate relaxari
potest: Nisi fortasse altera pars cui juratum est, a conditionibus
datis discedat, ubi Regula illa locum habere potest, *Frangenti fi-
dem, fides frangatur eidem.* Vide Paulum assentientem in I. Cor. 7.
15. de fide in conjugio data. *Si injusta* Papae relaxatione non opus
habemus, qui in male promissis semper fidem rescindere debemus.

26. Alterum quod hic circa objectum notamus est *de jura-
mentis levi de causâ remerariè susceptis, an ea tam in V. quam in N. T.
sint prohibita?* Nobis affirmantibus Photiniani ἀντιθεσις profitemen-
tur, quorsum tendant, nemo non videt, sc. ut in II. præcepto
ὁ νόμος suam obtineant, Christum Decalogum perfectiorem
reddidisse, non quoad clariorem explicationem, sed quoad rem
& præcepta. Ubi tamen notandum (1.) Quod quaestio non sit de
juramentis in rebus gravibus & magni momenti, talia enim jura-
menta admittit Smalcus disp. 6. Refut. Vide Frantz pag. 396. &
Osterodus in institutionib. (2.) Quod qu. non sit simpliciter de
juramentis levis & sine causâ susceptis, quando negotia per-
EST & NON possunt transigi; ea enim utraq; pars damnat. (3.)
*Sed queritur, an Moses saltem falsa, Christus autem insuper jura-
menta quadam voluntaria de rebus veris sub V. T. licita prohibuerit?*
sive an in V. T. licuerit quavis de causâ jurare, modo quis non pejerat-
ret, nunc verò non tantum pejerare non liceat, verum etiam jurare
non liceat levi de causâ & in quotidianâ vitâ ut Smalcus loquitur
loco cit. Vide & Catechism. Racov. p. 159. Osterodum loco cit.
Idemq; affirmat Smalcus de divinitate Christi p. 20. Nos dicimus
eandem hic esse rationem tam in V. quam in N. Testam. quod proba-
bamus. (1.) à generali interdictione Exod. 20. 7. ubi vox נִשְׁבַּע in
vanum seu frustra omnem frustraneam nominis Dei acceptionem
prohibitam esse indicat, in qua significatione eadem vox legitur.

Pfal.

Psal. 89. 48. Psal. 127. 1 & in latino Photinianorum Catechismo p.
 185. Si ergo omnis vana & frustranea nominis Dei assumptione in
 V. T. est prohibita, sequitur quod etiam juramenta non solum
 falsa, sed & levia & temeraria & non necessaria quæ per vanam
 nominis Dei assumptionem fiunt, sint prohibita. Sed verum prius,
 E. & posterius. (2.) à *Requisitis juramenti in V. T.* debebant fieri
 חַיִּים וְכִזְבוֹת בְּאֵמֶת כְּמִשְׁפָּט וּבְצִדְקָה Jer. 4. 2. quod Lutherus vertit ohne
 Heuchelei/recht/vnd heilig. Quodcumq; ergo Judæi præstare te-
 nebantur devote & animo deliberato illud eis non licuit leviter &
 temerariè. Atq; de juramentis verum est prius. E. (3.) à *legis*
conditione seu objectis. Quicquid in V. T. peccatum esse ostenditur,
 illud etiam in lege est prohibitum, ubi enim non est lex ibi nec Ro m. 4. 15.
 transgressio, juramentum leve & temerarium in V. T. ostenditur
 esse peccatum Of. 4. 15. Syr. 23. 9. E. Nec se extricabit Photinianus
 si dicit verba Christi Matth. 5. 34. *Ne juretis omnino* opponi legi
 Moysi, *Non peierabitis.* Nam si ob *omnino* verba Christi simplici-
 ter accipienda sunt, sequitur omnia juramenta etiam de rebus gra-
 vibus & magni momenti prohibita esse, quod tamen nunquam
 concedet, ob assertum Catechismi Racov. Latin pag. 160. & Oste-
 rodi, qui hac in parte Anabaptistas refutavit loco cit. *Dicimus ergo*
Christum hac verba opposuisse legi Moysi non simpliciter, sed per Pha-
riseorum traditiones depravata, & malè intellecta, quæ geminæ er-
 rant. (1.) Licita esse juramenta, quibus in quotidiano convictu
 per cælum, templum, terram, caput, modo non per nomen Dei
 fidem astringebant. (2.) Optimè persolvi juramenta, si modo eo-
 rum fides servaretur, quæ expressio Dei nomine suscepta erant, cæ-
 tera faciliè rescindi posse; quæ omnia contextus demonstret.

27. *Forma juramentorum, seu potius formalis ratio consistit*
in ipsa Dei invocatione seu attestatione. Ubi enim Deus non invo-
 catur ut testis verborum nostrorum, ibi nec legitimum agnoscimus
 juramentum: *alii execrationem addunt,* Deumq; non tantum
 ut testem, sed ut vindicem si fallunt, invocant. Verum execratio
 propriè non est in omni juramento, nedum tacita, multo minus
 expressa; *non tacita,* quia Deus verè & propriè jurat (promissio e-
 nim & juramentum in Deo sibi opponuntur Act. 2. 30. Heb. 6. 17.)
 execratio tamen subintelligi haud potest, Deo superiorem non

cognoscente, & fallere nescio: *non expressa*, Angeli enim & multi sancti juramenta præstiterunt non adhibitâ exsecratione, utut superiorem Deum vindicem severissimum agnoscant. Distinguiamus ergò inter juramentum *simplex* & *exsecratorium*. *Illo* Deus simpliciter ut testis; *hoc* etiam ut vindex si fallimus, invocatur.

28. *Jurandum autem est per solum Deum*, (1.) Quia expressum extat mandatum Deut. 6. 13. cap. 10. 20. Esa. 45. 23. cap. 65. 16. (2.) Quia est species invocationis cultusq; soli Deo debiti (supra th. 10.) Cui ergo convenit genus, eidem & species, quod adeo verum ut *ad* jurare & invocare pro æquipollentibus habeantur juxta illud Pauli *invoco Deam testem super animam meam*, confer supra th. 4. (3.) Quia juramentum ei per quem juramus tribuitur *καρδιογνωσιαν*, omnipræsentiam, omniscientiam, arcanorum manifestationem, justamq; perjurii vindictam. Atq; hæc omnia soli Deo competunt. (4.) Quia Sanctorum exempla, qui per solum Deum juramenta præstiterunt, idem evincunt.

2. Cor. 2. 1.

1. Reg. 8. 39.

29. Atq; hinc apparet, quam nequiter in gloriam Dei incurrant illi, qui per creaturas jurant, numinis & divinitatis eis aliquid tribuendo, potestatem scil. bene vel malefaciendi, & probandi testimonii auctoritatem. Talia fuerunt juramenta *Ethnicorum*, quando viri per nomina & numina consecratorum Heroum jurare soliti sunt, per *Cæsarem, Augustum & alios Imperatores*, qui inter Deos relati, & pro Diis haberi cæperant: feminae per *Drusillam*, ex mandato Caij, per *Liviam* ex mandato Claudij, quæ juramenta etiam tam sancte habita fuisse, ut citius per omnes Deos, quam per unum Genium Cæsaris pejerarent, testatur Clariss. Dn. Kirchmannus in *Tractatu de funerib Rom.* Vide diversa diversarum gentium juramenta apud *Alexandrum ab Alexandro* qui varia lectu, digna & ineunda è varijs de hac ipsâ materiâ observavit. Nec minori culpa se contaminarunt *Pharisei per templum, cælum, terram; Pontificii per angelos, sanctos, Mariam* jurantes, *ita me Deus adjuvet & mater Domini cum omnibus sanctis* Qualia juramenta merito rejicimus, propter datas rationes in th. 28. quibus addimus expressam Dei prohibitionem, ne per Idola juremur Exod. 23. 13. Jer. 5. 7. aut per creaturas Math. 5. 34. Jacob. 5. 12. At Sancti sunt creaturæ. Et per sanctos non est jurandum. Juratur quoq; à *Pontificiis, & nonnullis*

Kirchm. de
Fun. l. 4. c.
14. p. 656.

Alex ab A.
lex lib. 5
Geneal. l. 30.
dier. c. 30.

Nullū nostratum per Deum & Evangelium ex institutione Justiniani Imperat. quam jurandi formulam eatenus excusat Balduin. quatenus voce Evangelii summam pœnam, privationem sc. Evangelii nobis si fallimus, imprecamur; præstare tamen à tali formulâ prorsus abstinere, quam in gratiam adversariorum eâ alio forte sensu uti, ne cum ipsis colludere videamur. Tantum autem largimur Pontificiis, ut distinguamus inter *juramentum simplex & execratorium*: hoc quis creaturam ad se pertinentem devovere posse, adeoque Dei ultioni qs. oppignorare concedimus ex 2. Cor. 2. 1. Pf. 7. 6. Quia autem ex malâ consuetudine & quotidianâ sermonis levitate, per elementa, Sacramenta, vulnera &c. jurant & imprecantur, illi ut talia sine contemptu divini nominis non efferunt, ita Deum vindicem habebunt justissimum.

30. Formali rationi subjungimus *ceremonias & ritus in juramentis adhiberi solitos, ne dicam debitos*; non quod sint de essentiâ juramenti, sed quia propter utilem quam præstent, commonefectionem, raro à juramenti absent. *Ethnici* variis usi sunt ceremoniis: *Alii per jovem juraturi lapidem silicem* tenebant, hæc verba loquentes: Si sciens fallo, tum me Diespiter salvâ urbe, arceq; bonis ejiciat, ut ego hunc lapidem, uti ex festo notat Polyd. Virgil. & hoc dicebant *per jovem lapidem jurare*: *Alii massam ferri igniti, sustinentes* rogabant Deos, ut illud juramentum firmum esset, donec illâ in aquis supernatet, quam mox in profundum dejecerunt, putabant enim eos, qui sanctè & legitimè jurant, etiâ illæfos supra ignem incedere. Olympicis Athletis solenne fuit super ex festi suis testibus jurare, se nihil fraudis aut insidiarum commissuros; sic & fœdera facientibus supra victimarum testibus. *Carthaginenses altaria tenentes jurabant*, uti notavit Valerius Max. de Hannibale, quod altaria tenens juraverit, secum primum per atatem posset acerrimum hostem populi Rom. futurum, quem Livius inducit lavâ manu agnum & dextrâ lapidem silicem tenentem, Deosq; precantem, ut si falleret, ita eum mactarent, quemadmodum ipse agnum, & secundum precationem pecudis caput saxo elisisset. *Milites jurabant pollicibus elevatis, strictis gladiis, cervicibusq; admotâ*. *Christiani* quoq; suos habent ritus *crucem, Evangeliorum librum aut bibliâ tangendo*, ut juraturus admonetur fidei Evangelicæ & benefi-

Balduin. l.
2. de Cast.
bus c. 9.
cas. 2.

Alex. ab Alex loco citato.
Polyd. Virg de Invent. l. 4. c. 12.

Natal. Comes p. 665.
Val. Max. l. 9. c. 3.
Liv. l. 1. dec. 3.

Petrus Gr. Tholos. l. 19. c. 4. 8. 2.

Heb. 4. 13.

beneficiorum Redemptoris sui in Evangelio si fallit, se non participem futurum; Tactis autem iis objectis, ut & sublata manu jurare, Ictis dicitur *corporaliter jurare: vel lucernam accendendo*, ut cogitet Dei oculis omnia nuda & aperta esse Heb. 4. 13. *vel ad aram Templi se sistendo*, qui mos omni laude dignus Regiomonti Prussarum obtinet, ubi Senatores & Scabini novitii Dominicâ Reminiscere coram altari præmissâ à cætu cantione *Veni Sancte Spiritus*, juramentum clarâ voce, ut ab omnibus audiri possint, dicunt. *Vel campanâ signum dando*, quod hic Rostochi observatum, quo omnes id audientes admonebantur, ut pro juraturo Deo supplicarent, ne quid contra veritatem in animæ suæ perniciem & proximi detrimentum pronunciaret: *Communissimè autem manum & digitos ad cælum elevando*, idq; exemplo Dei qui *ἐν τῷ προσώπῳ τῶς* ita de se jurante loquitur Ezech. 36. 7. Angeli Apoc. 10. 5. Abraham Gen. 14. 22. Scilicet ut juraturo admoneatur mentem inter jurandum ad Deum esse elevandam, qui est testis veritatis *ἡγοῦσθαι τῶς* & perjurii vindex. Qui tamen ritus utut liberi sunt, variantq; (Qui enim Angelus Apoc. 10. 5. *unâ ad cælum elevatâ manu* jurat; idem vel alius lineis indutus vestibus Dan. 12. 7. *utrâq; ad cælum elevatâ manu* jurasse legitur: sic præfectus domus Abraham jurat *ponendo manum sub femore Domini sui*. Gen. 24. 3. & Josephus sub femore Patris Gen. 47. 29.) rectè tamen, solennioribus cum primis juramentis, aliqui adhibentur ritus, tales præsertim, qui vel de juramenti religione, vel de Dei præsentia, & erga ipsum reverentiâ cum jurantes, tum actui tam religioso præsentibus admonere possint, qualis inter alios est, *quod jurantes levatâ dextrâ, tribusq; primoribus erectis digitis jurent in testimonium vel signum S. S. Trinitatis, quam in animam suam testem invocant.*

31. *Finem juramentorum duplicem facimus, unum internum: alterum externum. Internum est ipsum jurantis opus, quod est veritatis manifestatio & confirmatio: eo enim tota juramenti actio respicit, ut verum apud adversarium confirmetur, qui non nisi jurato erat crediturus. Externus seu utilitas quæ inde fluit, est litium decisio vel ad Dei gloriam, vel Ecclesiæ & Reipub. nostramque & proximi salutem. Unde Autor Epist. ad Hebr. 6. 16. juramen-*
tum

eum approbat à fine & utilitate, quod ad finiendas controversias faciat.

32. Non ergo in juramentis uti licet *ulla equivocatione à μ. Φι. Βολιζ. aut mentali reservatione*, ut si quis hosti aliquot dierum Inducias promittat, noctu autem invadat, dicens dierum non noctium factas esse inducias, quali astutiâ Thra ces hostes suos circumvenisse perhibentur. Sic de Arrio refert Nicephorus, quod Imperatori jurarit se universam confessionem Nicænam, sicuti subscripserat approbare, subintelligens aliam confessionem Nicænae contrariam, quam in sinu manu sua scriptam gestabat, de qua tamen quæstio non erat. Nos autem contra sic argumentamur. *Omne legitimum juramentum sit in veritatis manifestationem, dubiorum exemptionem & controversiarum decisionem* Heb. 6. 16. *juramentum cum sermone ambiguo & mentali reservatione non sit in veritatis manifestationem, dubiorum exemptionem & controversiarum decisionem. E. tale juramentum non est legitimum juramentum*, imò potius mentiendi licentiam facit. Sermo enim est character animi, cum quo si non respondet, mendacium est & dolus. Scripturâ à mendacium & dolum simpliciter prohibet Lev. 19. 11. Ps. 12. 4. Eph 4. 25. & detestatur eos, qui corde aliter sentiunt quam ore loquuntur Jer. 9. 6.

33. Cæterum ex supra dictis patet, haud quaquam audiendos esse ex veteribus *Manichæos*, ex recentioribus *Anabaptistas*, qui jurare Christianis simpliciter interdictum contendunt, abutentes ad hoc verbis Christi *Ne juretis omnino* Matth. 5. 34. Quæ verba tamen non simpliciter, sed secundum quid & subjectam materiam de qua sermo erat, sunt accipienda: quo sensu & vox omnino accipitur Jos. 11. 23. ubi de Josua dicitur, quod totam omnino terram acceperit, sicut promiserat Jehovah, at tum nondum omnino totam accepisse patet ex cap 14 & jud. 1. confer etiam Exod. 9. v 25. cum Exod. 10. v. 5. & 15. Eadem ergo acceptio & hic locum habeat. Certum enim est, Christum concione suâ Matt. 5. non tollere legem moralem in V. Testam. traditam, præfatiunculâ ejus concionis id satis probante. *Non putetis, quod venerim solvere legem.* Ergo nec illud quod Exod. 22. 17. traditur de juramentis in certis casibus accipiendis & exigendis. Nativam igitur potius sententiam restituit corruptelasq; Pharisæorum repræhendit, qui vel ex levissimâ causâ jurabant, sic ex
C levitate

P. Martyr.
pag 187. a.
Niceph. l. 8
hist. Eccles.
6. 51.

levitate infacilitatem, ex facilitate in consuetudinem jurandi, tum, ex hac in perjurium venientes; vel jurabant per cœlum, terram Hierosolymam &c. sic istis aliquid divinitatis tribuentes; vel ea ipsa juramenta quæ per creaturas præstabant, dissolvebant & contemnebant, sic creaturis tanquam mendacii testibus abutentes, quæ tamen potius virtutum quam vitiorum organa esse debent; illud erat temeritatis, istud idololatrias, hoc impietatis. Quod omne ut à Christianis fugiendum esse & nos concedimus, ita legitimum juramentum iis omnino licitum esse asserimus, argumentorum quibus id probamus aliis petitis à *Causa efficiente*. Quicquid Deo auctore, Magistratu rectè jubente, & necessitate exigente introductum est, illud sine omni peccato observari potest. Atq; de juramentis prius est verum vide th. 19. 20. E. & posterius. *Aliis à subiecto seu materiâ in quâ.* Quicquid Deus ipse, Angeli & Sancti præstiterunt, idem & Christiani absq; peccato facere possunt, si enim juramentum ulla tenus peccati rationem haberet, morem hunc nunquam tam sedulo observassent. At de juramentis verum est Antecedens. th. 19. 22. 23. E. & consequens. *Aliis ab objecto seu materiâ circa quam,* juramenta suscipiuntur de rebus veris, licitis, possibilibus, necessariis & utilibus th. 24. Ergo & religioni Christianæ non repugnat. *Aliis à formâ,* Invocatio nominis Dei non solum est licita, sed ut moralis cultus in N. T. & necessaria & mandata. Juramentum est invocatio nominis divini. th. 27. Ergo. *Aliis à fine* Cujus finis per se bonus, necessarius & utilis est, & voluntati Dei consentaneus, id ipsum etiam bonum & necessarium rectè censetur. At juramenti finis talis est, fit enim in veritatis manifestationem & litium decisionem th. 31. 32. quibus gloria Dei illustratur, & saluti hominum consulitur. E. Addimus hæc *prædictiones propheticas de juramentis in N. T. præstandis* Esa. 19. 18. Jer. 4. 2. cap. 12. 16.

34. *Requisita & conditiones juramentorum* petere solent Theologi à dicti Jer. 4. 2. & Hieronymi verbis super illud. *Et jurabit, vivit Dominus, in veritate, justitiâ & judicio.* Omne ergo juramentum fieri oportet. (1.) *In veritate,* ut excludantur perjurium, fraus, dolus, ambiguitas, simulatio & mentalis reservatio. (2.) *in justitiâ,* i. e. de re justâ licitâ & possibili, quæ non pugnant cum fide & caritate. (3.) *in judicio* ut non solum diligenter expendamus, an id quod juramus verum aut falsum sit, sed ut rei certæ & compertæ judi-

judicium adhibeamus, an gloria Dei, & proximi salus, necessitas officii & Magistratus mandatum tale juramentum inevitabiliter exigat?

35. Deniq̄ cum legitimo juramento quanam pugnent, facile ex illis, quæ hæcenus dicta sunt, colligimus. (1.) *Respectu Cause Effic.* pugnat *recusatio legitimi juramenti*, non obstante hoc, quod ipse Deus morem hunc instituerit, Magistratus & necessitas exigat. In talem autem contumaciam rectè animadvertitur secundum communem illam Ictorum regulam. *Si noluerit Actor jurare, cadit à jure & actione, si rem nolit pro confesso habetur.* (2.) *Respectu subjeçti* pugnat juramentum delatum iis, qui vel propter aetatem, vel defectum aliquem rationis judicio uti nesciunt. (3.) *Respectu Objeçti juram. temerarium & futile*, dum multi temere sine judicio & causâ ex consuetudine & levitate jurant, ubi per EST & NON negotia transigi possunt, qui tamen majori prudentiâ sibi consulere debebant, cogitando, Dei nomen hac ratione vilescere, illud quæ, ut sit testis voluntatis nostræ & fallentes puniat, invocari, atq; ita ad hæc pœnam seipfos obligare, quale fuit Saulis I. Sam. 13. 39, 44. & dicitur uno nomine dejeratio. *Iniquum* cum quis jurat, se tale quid commissurum, quod cum verbo Dei, & honestis legibus pugnat, quale fuit Davidis de Nabale trucidando, unde & ab Abigaille monitus id non persolvit: quo pertinet & *horum juramentorum impletio*, si quis sub specie religionis ea, quæ impiè promisit, impiè præstat, & sic duplex peccatum committit, jurando & præstando, quale fuit Herodis Matth 14. 9. (4.) *Respectu Forma juramenta Idololarrica*, cum juratur per Sanctos, aut alias creaturas, quæ non sunt Deus Jer. 5. 7 & qui simul jurat per Deum verum, & Deos gentiles Gen 31. 5. Zeph. 1. 53. (5.) *Respectu finû* pugnant *juramenta ambigua verbis concepta, & mentales reservationes*, de quibus supra diximus: Item *perjuria*, dum quis scienter & de liberato animo falsum jurat; vel *assertoriè*, interposito juramento, aliquid animo fallendi asserendo, quod se aliter habere novit; vel *promissoriè* juramento id promittendo, quod vel animo præstare non cogitat, vel etsi præstare cogitavit cum juraret, postea tamen nõ præstat, cum possit & debeat. Quæ omnia ut cum religioso & legitimo juramento pugnant, ita Deum vindicem habebunt severissimum, juxta illud Exo. 20. 7. Deut. 5. 11. *Non habebit Dominus in fontem illum, qui assumpsit nomen ejus in vanam.*

P. Gr. Thol
l. 48. c. 6.
n. 4.

Coroll. de ascensione Christi in caelos, hoc tempore
in Ecclesiâ doceri solitâ.

- (1.) Unicus tantum est Christi ascensus in caelos: quod contra Smalcium qui geminum statuit; unum tempore quadragesimali; alterum 40. post resurrectionem die.
- (2.) Antequam ascendit, perfectam opus sacerdotale praestitit; contra eandem post ascensionem id demum absolutum esse affirmantem.
- (3.) Vero autem & locali motu in caelos receptus sedere dicitur ad dextram Patris, quâ phrasi Psal. 110. 1. non corporis situs, sed divina majestas & potentia cum summâ beatitudine denotatur. Psal. 16. 11. Matth. 26. 64. Eph. 1. 20, 21. 1. Pet. 3. 32. 1. Cor. 15. 25, 27.

UT lites in judiciis sedare forenses
Juramenta solent: sic nata Ecclesiæ, in agro
Ipsis de juramentis lis extitit ipso ex
Semine mandati, quod princeps pacis Jēsus
Severè edixit: Vos ne jurate; sed omnis
Vester sermo sit, EST, EST; NON, NON: Cætera namq;
Principe sunt exorta malo. Tu, CRÔCHEL Amice
Hanc si, ut conaris, poteris componere litem,
Quod precor, egregiam, mihi crede, merebere laudem.
M. JEREMIAS NIGRIN.

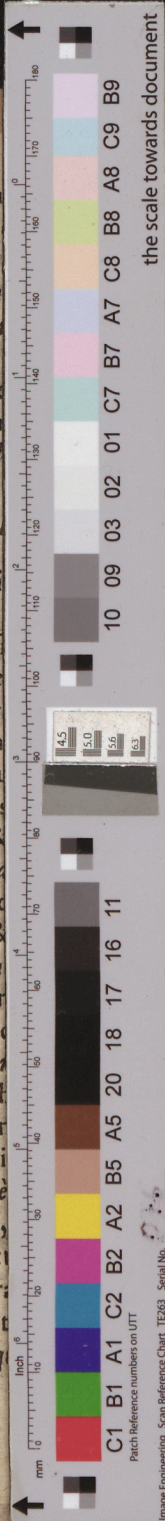
Incluta quem vidit Prussorum Academia nodos
docte solventem claro de ponte cathedra
Non jam torpenti facit impia sacra Vacuna,
Sed totus Phœbi est cæptumq; fideliter urget
Cernitû? ut studeat cathedras animare Roseti
Doctrinæq; sue spargat documenta per orbem
Qualiter occulto succrescens fertilis evo
Arbor flore comat preclaraq; germina profert
Sic & CRÔCHELIUS Patriæ sat nobilis arbor
Insignes mentis protrudit in æthera fructus.
Exultare potest merito jam Patria tellus
Cum videat cum flore suam succrescere plantam.
Quid non inde boni quid non fausti affluet ipsi?

M. ANDREAS LÖLHEVEL, Regiom.
Borussus. SS. Theol. Stud.

judicium adhibeamus, an gloria Dei, & proximi sal
officii & Magistratus mandatum tale juramentum in
exigat?

35. Deniq^{ue} cum legitimo juramento quanam pug
illis, quæ hactenus dicta sunt, colligimus. (1.) *Respectu*
pugnat *recusatio legitimi juramenti*, non obstante
ipse Deus morem hunc instituerit, Magistratus & nec
In talem autem contumaciam rectè animadvertitu
communem illam Ictorum regulam. *Si noluerit Actio*
dit à jure & actione, si rem nolit pro confesso habetur.
subjecti pugnat juramentum delatum iis, qui vel pro
vel defectum aliquem rationis judicio uti nesciunt. (3.)
jecti juram. temerarium & futile, dum multi temere si
causa ex consuetudine & levitate jurant, ubi per EST
goria transigi possunt, qui tamen majori prudentiâ si
debebant, cogitando, Dei nomen hac ratione vilescere
ut sit testis voluntatis nostræ & fallentes puniat, invoc
ad hanc poenam seipfos obligare, quale fuit Saulis i. Sa
& dicitur uno nomine dejeratio. *Iniquum* cum quis ju
quid commissurum, quod cum verbo Dei, & honestis
gnat, quale fuit Davidis de Nabale trucidando, unde &
le monitus id non persolvit: quo pertinet & *horum jura*
impletio, si quis sub specie religionis ea, quæ impiè pro
præstat, & sic duplex peccatum committit, jurando &
quale fuit Herodis Matth 14 9. (4.) *Respectu Form*
Idololarrica, cum juratur per Sanctos, aut alias creatur
sunt Deus Jer. 5.7 & qui simul jurat per Deum verum,
tiles Gen 31.5. Zeph. 1.53. (5.) *Respectu finis* pugnant *jur*
biguis verbis concepta, & mentales reservationes, de quib
ximus: Item *perjuria*, dum quis scienter & de liberato ar
jurat; vel *assertorie*, interposito juramento, aliquid ani
asserendo, quod se aliter habere novit; vel *promissorie*
id promittendo, quod vel animo præstare non cogitat,
stare cogitavit cum juraret, postea tamen nõ præstat, ei
debeat. Quæ omnia ut cum religioso & legitimo jura
gnant, ita Deum vindicem habebunt severissimum, juxta
20.7. Deut. 5.11. *Non habebit Dominus in fontem illum, qui
psit nomen ejus in vanum.*

Gr. Thol
48. t. 6.
. 4.